מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להבין כיצד העברית חזרה להיות שפה מדוברת
- להכיר דרך יצירת מילים חדשות משורש ומשקל
- לזהות שורשים וסיומת ־ון במילים מהטקסט

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנת הנקרא

1. א – שפה של ספרים ותפילות בלבד
2. ב – לדבר רק עברית
3. ב – כי המילון היה גדול ורחב והעבודה ארכה שנים רבות
4. ב – לקחת שורש עתיק ולהכניס אותו לתבנית מוכרת
5. ג – הדוברים עצמם

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. נכון – כך מסופר בטקסט כחלק מפעולותיו למען השפה
2. לא נכון – המילון הושלם אחרי מותו בידי ממשיכיו
3. נכון – הדובר מזהה את השורש ואת התבנית ומחבר ביניהם
4. לא נכון – הטקסט נזהר בניסוח כי חלק מהייחוסים שנויים במחלוקת

חלק ג' – שורשים ומשקלים

1. מקטל
2. ון
3. י-ס-ד
4. מחדשי
5. אוצר

חלק ד' – התאימו מושג להסבר

1. 1 – ד (אותיות הבסיס שנושאות את המשמעות של מילה)
2. 2 – ה (תבנית קבועה שמכניסים לתוכה שורש)
3. 3 – א (גוף שהוקם כדי להכריע על מילים חדשות)
4. 4 – ב (סיפור שרבים מאמינים בו אך קשה להוכיח)
5. 5 – ג (ספר שאוסף מילים ומסביר את פירושן)

חלק ה' – סדר כרונולוגי

1. העברית הייתה שפה של ספרים ותפילה בלבד
2. בן־יהודה החליט לדבר רק עברית בביתו
3. הוא כתב מאמרים ועודד אחרים לדבר עברית
4. הוקם ועד הלשון
5. בן־יהודה עבד שנים רבות על מילון גדול
6. אחרי מותו, ממשיכיו השלימו את המילון

חלק ו' – כתיבה ולשון יוצרת

1. דיבר רק עברית בביתו; כתב מאמרים בעיתונים ועודד אחרים לדבר עברית; היה בין מייסדי ועד הלשון; עבד שנים רבות על המילון הגדול (שלוש מתוך אלה)

כרטיס יציאה – מה לחפש

- שורש=אותיות בסיס, משקל=תבנית קבועה
- למשל: מחדשי, חידוש, התחדשות
- כי זו מסורת מקובלת שקשה להוכיח אותה בוודאות

טיפים להפעלה:

- אפשר לפתוח בשיחה קצרה על מילים חדשות שהתלמידים מכירים מהיום-יום
- משחק מפעל המילים (שורש אדום, משקל כחול) מתאים כפעילות המשך לחלק הלשוני
- בחלק האתגר כדאי לאפשר שיתוף בעל פה של המילים שהומצאו בכיתה

דף תרגול: אליעזר בן־יהודה והמילים החדשות

דף התלמיד/ה **עולים חדשים**

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

הטקסט מספר על איש בשם בן־יהודה. הוא רצה שאנשים ידברו עברית כל יום, לא רק בספרים. הוא עזר ליצור מילים חדשות בעברית.

📖 מילון קטן:

שורש	אותיות הבסיס שנושאות את המשמעות של מילה, למשל כ־ת־ב
משקל	תבנית קבועה שמכניסים לתוכה שורש כדי ליצור מילה, למשל מקטל
ועד הלשון	גוף שהוקם כדי להכריע על מילים חדשות בעברית
מילון	ספר שאוסף מילים ומסביר את פירושן
מסורת מקובלת	סיפור שרבים מספרים אך קשה להוכיח אותו בוודאות
עובדה מתועדת	דבר שידוע וניתן להוכיח שקרה באמת
סיומת	חלק שמתווסף לסוף מילה ומשנה את משמעותה, כמו ־ון
תבנית	מסגרת קבועה שאליה מכניסים את אותיות השורש

1 חלק א' – הבנת הנקרא

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איך השתמשו בעברית בעבר?

א) שפה של ספרים ותפילות בלבד ב) שפה מדוברת בבית ובשוק ג) שפה שלא היה לה כתב

ד) שפה שדיברו בה רק ילדים

2. באיזו שפה בן־יהודה החליט לדבר בבית?

א) לדבר רק אנגלית ב) לדבר רק עברית ג) לדבר עברית ואנגלית יחד ד) לא לדבר כלל בבית

3. למה המילון לא הושלם בחייו?

א) כי לא היה לו כסף ב) כי המילון היה גדול ורחב והעבודה ארכה שנים רבות

ג) כי איבד את כל החומר שכתב ד) כי עבר לגור בחוץ לארץ

4. איך יוצרים מילה חדשה בעברית?

א) להמציא אותיות חדשות לגמרי ב) לקחת שורש עתיק ולהכניס אותו לתבנית מוכרת

ג) לתרגם מילים משפות זרות בלבד ד) לבטל מילים ישנות מהשפה

5. מי קובע אם מילה חדשה תישאר בשפה?

א) רק חברי ועד הלשון ב) רק בן־יהודה עצמו ג) הדוברים עצמם ד) רק סופרים ומשוררים

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בן־יהודה כתב מאמרים בעיתונים כדי לעודד אנשים לדבר עברית.	☐	☐
2	המילון הגדול הושלם במלואו עוד בחייו של בן־יהודה.	☐	☐
3	מילה שנבנית משורש מוכר ותבנית מוכרת קלה יותר להבנה כי אפשר לנחש את משמעותה.	☐	☐
4	הטקסט טוען בוודאות גמורה שכל חידושי המילים המיוחסים לבן־יהודה אכן נוצרו על ידו.	☐	☐

3 חלק ג׳ – שורשים ומשקלים

השלימו את המילה החסרה.

1. המילים מגדל, מכתב ומפעל בנויות באותו משקל: _____

2. המילה מילון נבנתה מהמילה מילה ומהסיומת _____

3. השורש של המילה מייסדי הוא _____

4. מילה שנבנתה מהשורש ח-ד-ש ומתארת אנשים היוצרים מילים חדשות היא _____

5. לפי הדימוי בטקסט, העברית הייתה כמו _____ יקר שנשמר בארון נעול

4 חלק ד׳ – התאימו מושג להסבר

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. שורש	___	**א.** גוף שהוקם כדי להכריע על מילים חדשות
2. משקל	___	**ב.** סיפור שרבים מאמינים בו אך קשה להוכיח
3. ועד הלשון	___	**ג.** ספר שאוסף מילים ומסביר את פירושן
4. מסורת מקובלת	___	**ד.** אותיות הבסיס שנושאות את המשמעות של מילה
5. מילון	___	**ה.** תבנית קבועה שמכניסים לתוכה שורש

5 חלק ה׳ – סדר כרונולוגי

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	הוא כתב מאמרים ועודד אחרים לדבר עברית
☐	אחרי מותו, ממשיכיו השלימו את המילון
☐	העברית הייתה שפה של ספרים ותפילה בלבד
☐	בן־יהודה עבד שנים רבות על מילון גדול
☐	הוקם ועד הלשון

☐	בן־יהודה החליט לדבר רק עברית בביתו

6 חלק ו׳ – כתיבה ולשון יוצרת

ענו בקצרה.

1. מנו שלוש פעולות שעשה בן־יהודה למען החייאת העברית.

כרטיס יציאה

מה ההבדל בין שורש למשקל?

תנו דוגמה אחת למילה שנבנתה מהשורש ח-ד-ש

מדוע הכותבים כתבו 'לפי המסופר' כשדיברו על בנו של בן־יהודה?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀